

1. Obiekt

EWANGELICKI 106
KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. ŚW. MICHAŁA

2. Czas powstania

pocz.XVIII w.

3. Miejscowość

ŻUBRÓW

4. Adres Żubrów
69-200 Sulęcín

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo gorzowskie

gmina Sulęcín

pow. SULECIN

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Heinersdorf (do 1945 r.)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo zielonogórskie

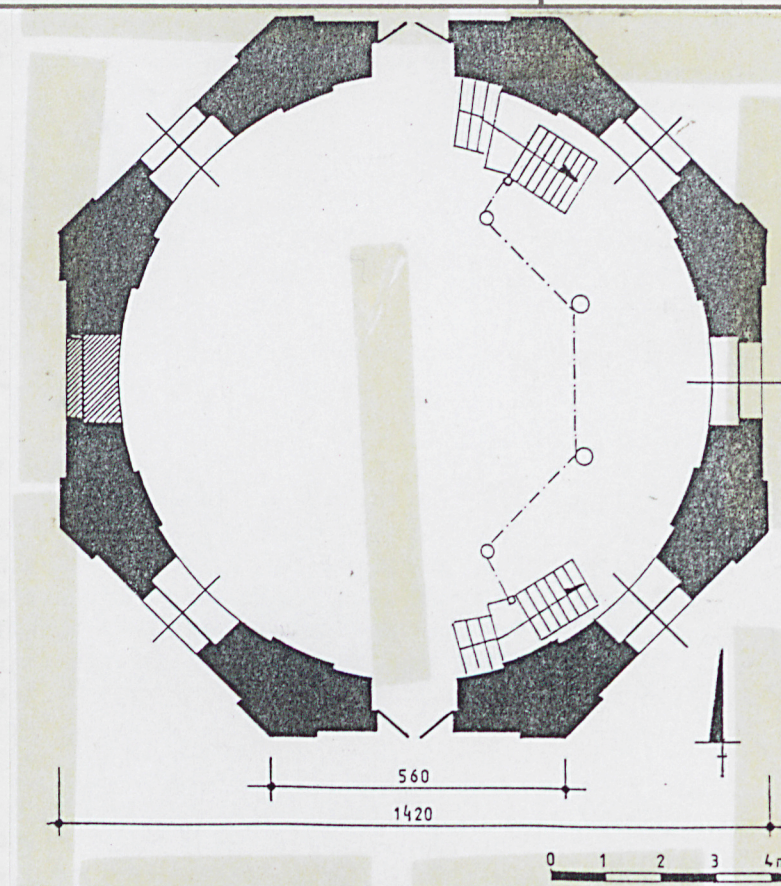
powiat Sulęcín

8. Właściciel i jego adres
Kuria Diecezjalna Zielonogórsko - Gorzowska
65-075 Zielona Góra
ul. Powstańców Wlkp. 1

9. Użytkownik i jego adres
Parafia rzymsko-katolicka
p.w. Św. Henryka w SULECINIE
ul. M. Curie-Skłodowskiej 1
p-ta 69-200

10. Rejestr zabytków

Nr 56 data 28.10.1976 r.

1.

O r i e n t a c j a

Żubrów to średniej wielkości wieś sołecka, położona ok. 4 km na północ od Sulęcina (siedziby UMIG) po wschodniej stronie szosy do Gorzowa Wlkp. (przez Miechów i Rudną); najbliższa stacja kolejowa w Sulęcinie. Sąsiednie miejscowości to: od północy (2,5 km) Miechów, od południa (1 km) PGR Żubrów. Wieś usytuowana jest w północnej części Pojezierza Lubuskiego na pofałdowanym terenie (po zachodniej stronie wsi znajduje się Wzgórze Stopnica); otoczona lasami; po wschodniej stronie wsi (2 km) leży Jezioro Lubniewsko. Rozplanowanie przestrzenne wsi w formie dużej, regularnej owalnicy, wytyczonej na osi W - E. Zabudowa zwarta, zagrodowa (średnio i pełnorolna) z zespołem pofolwarczym pośrodku pierzei południowej.

S y t u a c j a

Ewidencjonowany kościół filalny p.w. św. Michała zlokalizowany jest w zachodniej części wsi, w obrębie nawsia (między dwiema drogami), na niewielkim wyniesieniu terenu. Działka siedliskowa mała, 8-boczna (analogiczna do rzutu kościoła), ogrodzona murem kamiennym z ceglanyimi filarami bramnymi; obsadzona od wewnątrz kilkoma drzewami owocowymi oraz pojedynczym kasztanowcem i świerkiem. Wjazd od wschodu i zachodu przez dwuskrzydłową, metalową bramę. Kościół posadowiony pośrodku parceli, stanowi jedyny element kompozycji architektonicznej; po wschodniej stronie świątyni znajduje się współczesny krzyż misyjny. Po wschodniej stronie działki wytyczona jest zwarta aleja lipowa, rozplanowana w osi nawsia.

M a t e r i a ł ,   t e c h n i k a ,   k o n s t r u k c j a

Posadowienie - kościół osadzony na kamiennie-ceglanych ławach fundamentowych. Cokół architektonicznie nie wyodrębniony.

Ściany - obwodowe murowane z cegły ceramicznej na zaprawie wapiennej, od zewnątrz wyprawione nakrapianym tynkiem wapienno-cementowym ("baranek") w odcieniu szarym. Grubość ścian ok. 90 cm. Obramienia otworów okiennych i drzwiowych opracowane gładkim tynkiem wapiennym - bielone. Od środka ściany tynkowane gładko (tynk wapienny), malowane w tonacji pastelowych beży i szarości. Ściany latarni o konstrukcji drewnianej, opartej na 8 narożnych słupach, od zewnątrz obite blachą ocynkowaną.

Stropy - deskowy o promienistym układzie belek, z deskowym pułapem (naturalny kolor drewna). Centralnie umieszczony otwór wentylacyjny z malowanym motywem roślinnym.

Wieżba dachowa - konstrukcja krokwiowo-płatwiowa dachu mansardowego. Półkrokwie dolnej połaci osadzone na murłatach, do ich dolnych części nabite są przypustnice, powodujące załamanie połaci dachowych. Ukośnie rozmieszczone stojce podpór stolcowych stabilizowane są mieczowaniem i zastrzałami. Półkrokwie górnej części dachu osadzone dołem w belkach stropowych, zaś górą wczopowane w słupy ścian latarni.

Hełm latarni oparty na centralnym słupie nośnym (mnichu) i promienistym układzie 8 półkrokwi; do krokwi nabite są krążyny, powodujące uwypuklenie połaci.

c.d. wkładka nr 1

H i s t o r i a   k o ś c i o ł a

Pierwsze historyczne wzmianki o istnieniu kościoła w Żubrowie pochodzą z II poł. XV w, i mówią o uposażeniu proboszcza. Nie występują natomiast informacje dotyczące samej świątyni. Istniejący obecnie kościół w Żubrowie został wzniesiony na pocz. XVIII w. W 1700 r. Balthasar Friedrich von Waldow zlecił murarzowi Grabowskiemu i stolarzowi Wernerowi ze Słońska wybudowanie nowego kościoła, w miejsce zniszczonej starszej świątyni. W 1723 r. przy pomocy finansowej rodu von Schonningów ukończono wyposażenie kościoła. W I poł. XIX umieszczono to prospekt organowy, w 1890 r. uległ zniszczeniu dzwon z 1622 r., pochodzący ze starszego kościoła. Podczas I wojny świat. zaginęła część historycznego wyposażenia m.in. sześciokątna flaszka cynowa i misa chrzcielna oraz dwa drewniane świeczniki. W latach 1923 i 1935 obiekt był remontowany (brak bliższych danych). W okresie międzywojennym protestancki kościół w Żubrowie miał status parafii: podlegały mu filie w Stawnicy (Arensdorf) i Miechowie (Mec-kow). W archiwum parafialnym przechowywano księgi parafialne, prowadzone od 1778 r. Przy kościele istniał cmentarz.

Kościół żubrowski wykazuje cechy późnego baroku (ukształtowanie formy dachu i hełmu latarni, otwory okienne), wzniesiony na planie centralnym.

Od 1957 r. kościół w Żubrowie pełni rolę świątyni rzym-katolickiej, jest filią parafii p.w. św. Henryka w Sulęcinie.

<p>14. Kubatura</p> <p>ok. 1.700 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>118,8 m² - pow. zabudowy</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>kościół ewangelicki</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>kościół rzym.-katolicki</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Remont generalny w kilku etapach (w latach 1972 - 1986): nowe tynki elewacyjne, zmieniono pokrycie dachu, skrócono empory boczne, odmalowano wewnątrz. W 1994 r. odnowiono hełm wieżyczki.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan techniczny obiektu zróżnicowany. Fundamenty i dolne fragmenty ścian obwodowych (do wys. ok. 120 cm) silnie zawilgoczone. Widoczne są przebarwienia i rozpulchnienia tynków zewnętrznych. Niewielkie nieszczelności w dolnej części pokrycia dachowego (dachówki), uszkodzenia mechaniczne żaluzji otworów akustycznych latarni.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Świątynia żubrowska wyraźnie waloryzuje krajobraz kulturowy wsi - ulokowana jest na wynisieniu terenu. Naprawy wymaga kamienne ogrodzenie działki siedliskowej. W samym obiekcie konieczne jest pilne wykonanie izolacji ścian i osuszenie zawilgoconych dolnych fragmentów. Powinno zostać przełożone pokrycie dolnej części dachu. Wskazane odnowienie elewacji. Obiekt jest wpisany do rejestru zabytków woj. gorzowskiego ; wszelkie prace remontowo-budowlane winny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Biblioteka

H. Berghaus, Landbuch der Mark Brandenburg und des Markgrafthums Nieder-Lausitz in der Mitte des 19 Jahrhunderts oder geographisch-historisch-statistische Beschreibung der Provinz Brandenburg, Bd. III, Brandenburg 1856.

F.W.A. Bratring, Statistisch-topografische Beschreibung der gesamten Mark Brandenburg, Bd. III, Berlin 1809.

H.E. Kubach, Die Kunstdenkmäler des Kreises Oststernberg, Bd. 3, Stuttgart 1960.

L. Wedekind, Sternbergische Kreis-Chronik. Geschichte der Städte, Flecken, Dorfer, Kolonien, Schlosser und dieses Landestheils von der frühesten Vergangenheit bis auf die Gegenwart, Zielesing 1855

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Mapa sztabowa wsi Żubrów (Heinersdorf) z 1890 r. - kserokopia ze zbiorów PSOZ w Gorzowie Wlkp.

24. Uwagi różne

Karta ewid. nr 650

25. Opracował

tekst mgr Cezary Nowakowski, BSiDK Sz-n, XII.1996 r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr C. Nowakowski, mgr W. Witek, BSiDK Sz-n, XII.1996

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr Cezary Nowakowski, BSiDK Sz-n, X.1996 r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów PSOZ w Gorzowie Wlkp.

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

WOJEWÓDZKI ODDZIAŁ
PAŃSTW. ZBIÓR OCHRONY ZABYTKÓW
66-400 GORZÓW WLKP.
tel./fax (095) 223-612, 215-295

mgr Władysław Chojaszczyk
197/05/140

27. Załączniki

2 wkładki

1. Miejscowość Ż U B R Ó W	2. Obiekt (jak w karcie) KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. ŚW. MICHAŁA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu i materiału uzupełniającego) tekst, sytuacja, foto
--------------------------------------	--	--

c.d. rubr. 13

Pokrycie dachowe - dolna część dachu pokryta ceramiczną dachówką karpiówką ułożoną "w koronkę", naroża z ceramicznymi gąsiorami; górna część korpusu i latarni pod blachą, pomalowaną farbą na jasnozielono.

Posadzki, podłogi - pierwotnie posadzka ceglana, obecnie płytki lastrykowe, w obrębie prezbiterium dodatkowo dywany. Na emporze podłoga deskowa.

Schody - prowadzące na emporę drewniane, policzkowe, dwubiegowe, zaopatrzone w proste poręcze; balustrady z ozdobnie wyciętych desek. Pierwotnie z południowej części empory (niezachowane) prowadziły na poddasze drewniane schody policzkowe, przechodzące w ceglane w obrębie murów obwodowych (obecnie niedostępne).

Okna - 8 okien (po jednym w każdej ze ścian), prostokątnych, przesklepionych odcinkowym nadprożem. Otwory zaopatrzone w szerokie, płaskie, profilowane i bielone opaski (wyrobite w tynku), górna część opasek w formie łuku koszowego. Okna krosnowe, stałe (uchylne 4 środkowe kwatery) z wielokwaterowym podziałem szczeblinowym. Stolarka malowana olejno na bladozielono, przeszklenie stanowi zwykłe szkło okienne. Otwory akustyczne latarni prostokątne z trwałym, deskowym zaopatrzeniem typu żaluzjowego, pomalowane na brązowo.

Drzwi - dwa otwory drzwiowe, przeprute w osi w elewacjach północnej i południowej o płaskich nadprożach. Otwory zaopatrzone w masywne, bielone opaski z profilowanym listwowaniem. Od środka otwory drzwiowe ujęte malowanymi opaskami. Drzwi dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, umieszczone na zawiasach hakowo-pasowych (dekoracyjnych). Płyciny w formie silnie spłaszczonych ostrosłupów o podstawie prostokąta, spiętych zwornikami. Skrzydła drzwiowe zaopatrzone w oryginalne zamki puszko-zapadkowe (prawdopodobnie XVIII-wieczne). Drzwi do zakrystii jednoskrzydłowe, współczesne.

R z u t

Obiekt wzniesiony na planie regularnego 8-kąta o długości boku 555 cm, wejścia na osi ścian północnej i południowej. Wznoszenie kościołów na planie centralnym jest dość rzadko spotykane na tym terenie (Ziemi Lubuskiej czy Brandenburgii).

B r y ł a

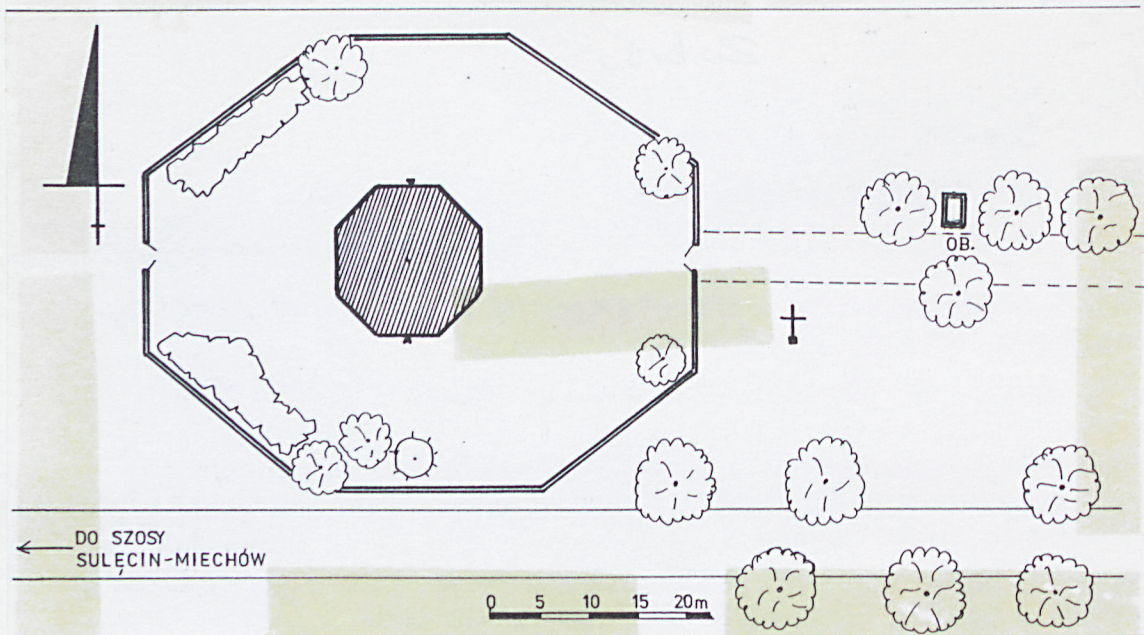
Obiekt ma formę przysadzistego graniastosłupa o podstawie ośmioboku, nakrytego dość wysokim, ośmiopłaciowym dachem mansardowym zwieńczonym latarnią. Hełm wieży zakończony metalową sterczyną w formie krzyża. Wysokość całkowita budynku ok. 2400 cm; stosunek wysokości ścian do wys. dachu jak ca 5 : 4. Wysokość sali kościelnej ca 750 cm. Inwentaryzowany kościół to obiekt jednokondygnacyjny, niepodpiwniczony, bez krypty; posiada nieużytkowe poddasze.

c.d.wkładka nr 2

Wkładkę założył: mgr. G. Nowakowski XII.1996.r.....

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ w Gorzowie Wlkp.
Oprac. BSIDK Sz-n, ul. Jagiello 9a/11; tel. (091 489-076).....

3.

2.

1. Miejscowość Ż U B R Ő W	2. Obiekt (jak w karcie) KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. ŚW. MICHAŁA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu i materiału uzupełniającego) tekst, foto
-------------------------------	--	---

c.d. rubr. 13

E l e w a c j e

Architektoniczny wyraz budynku artykułowany głównie poprzez bryłę, przy zastosowaniu ograniczonych środków w zakresie kompozycji elewacji. Narożniki kościoła opinają lizeny, przecinające profilowany i bielony gzyms podokapowy. Osie przep-ruć okiennych zaznaczone bielonymi, profilowanymi opaskami wyrobionymi w tynku.

W n ę t r z e

We wnętrzu kościoła pierwotnie nie występowały podziały; wtórnie pod środkową częścią empory wydzielono zakrystię. Pierwotnie empora opinała 5 ścian wnętrza, a w części wschodniej, południowo- i północno-wschodniej miała 2 kondygnacje. Części północną i południową usunięto w l. 70-tych XX w. Balustrada empory pełna, płycinowa, malowana olejno na bladzielono, pozostałe elementy w kolorze szarym. Wewnątrz ściany pomalowane farbami wapienno-klejowymi w pastelowych tonacjach seledynu, beżu i szarości; po bokach ołtarza wyobrażenia aniołów w tonacji żółtokremowej, w takiej samej tonacji barokowy kartusz na tle którego ustawiono tabernakulum.

W y p o s a ż e n i e

Ze starego wyposażenia zachowały się jedynie ławki (pocz. XX w.) będące nota bene importem z kościoła ostrowskiego. Pozostałe wyposażenie w całości z okresu po 1945 r. są to m.in. dwa obrazy Stanisława Łaskiego (maniera ludowa), krzyż z postacią Chrystusa wyciętą z blachy, obrazy zakupione w "Veritasie".

I n s t a l a c j e

Instalacja elektryczna 220 V i odgromowa.

S p i s   f o t o g r a f i i :

1. Widok od półn.-zachodu
2. Widok od połud.-wschodu
3. Widok od wschodu
4. Wnętrze - widok w kierunku ołtarza
5. Wnętrze - widok w kierunku zachodnim (na empore i zakrystię)
6. Drzwi frontowe - widok od wewnątrz

Wkładkę założył: ..mgr.C..Nowakowski..XII..1996.r.....

Miejsce przechowywania negatywów: .....PSOZ w Gorzowie Wlkp.
Oprac. BSIX Sz-8, ul. Jagiełły 9a/11, tel. (091 489 076) .....

Wzór ODZ 1978 r.

4.

5.

6.